

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://www.gov.uk/government/speeches/curriculum-exam-and-accountability-reform>.
2. <http://ofqual.gov.uk/news/ofqual-starts-conversation-standards-set-new-gcses/>
3. <https://www.gov.uk/government/publications/wolf-recommendations-progress-report>.
4. <https://www.gov.uk/government/publications/review-of-vocational-education-the-wolf-report>.
5. <https://www.gov.uk/government/publications/the-richard-review-of-apprenticeships>.
6. <http://www.westminster-briefing.com/features/feature-detail/newsarticle/andrew-adonis-its-time-to-master-apprenticeships/>
7. <http://www.aqa.org.uk/news-and-policy/policy/changes-to-a-levels>.
8. <https://www.gov.uk/government/speeches/gcse-and-a-level-reform>.
9. <https://www.gov.uk/government/publications/vocational-qualification-reform-plan>.

УДК 378.31

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ІЗ ЗДІБНИМИ ТА ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ В ОДНОПРОФІЛЬНОМУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Бабкова Т.В., Тесленко О.В., Черничко В.В.

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Харківська загальноосвітня середня школа №104 II-III ступенів*

У статті йдеться про основні аспекти організації роботи вчителів української мови та літератури із здібними та обдарованими учнями в однопрофільному загальноосвітньому навчальному закладі; наголошується на необхідності створення оптимальних умов для впровадження цілісного системного підходу до роботи з обдарованими учнями;

визначаються основні завдання та пріоритетні напрямки; подано власну модель реалізації роботи із здібними та обдарованими учнями.

Ключові слова: обдарованість, допрофільне та профільне навчання, інноваційні технології.

**МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ РАБОТЫ
СО СПОСОБНЫМИ И ОДАРЕННЫМИ УЧЕНИКАМИ
В ОДНОПРОФИЛЬНОМ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ
УЧЕБНОМ ЗАВНИИ**

Бабкова Т.В., Тесленко О.В., Черничко В.В.

В статье речь идет об основных аспектах организации работы учителей украинского языка и литературы со способными и одаренными учениками в однопрофильном общеобразовательном учебном заведении; отмечается необходимость создания оптимальных условий для введения целостного системного подхода к работе с одаренными учениками; определяются основные задачи и приоритетные направления; подано собственную модель реализации работы со способными и одаренными учениками.

Ключевые слова: одаренность, допрофильное и профильное обучение, инновационные технологии.

**METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE ORGANIZATION
OF WORK WITH GIFTED AND TALENTED STUDENTS
IN A SINGLE LINE OF GENERAL EDUCATIONAL
INSTITUTIONS**

Babkova T.V., Teslenko O.V., V.V. Chernichko

The article deals with the main aspects of the organization of the teachers of the Ukrainian language and literature with able and gifted students in a single line of general education schools; the need to create optimal conditions for the introduction of a holistic system approach to work with gifted students; identifies the main challenges and priorities; filed its own model of the implementation work with gifted and talented students.

Key words: gifts, pre-profile and profile training, innovative technologies.

У концепції профільного навчання у старшій школі пріоритетними завданнями профільного навчання є створення умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів старшої школи в процесі їхньої загальноосвітньої підготовки, сприяння у розвитку творчої самостійності, формуванні системи уявлень, ціннісних орієнтацій, дослідницьких умінь і навичок, які забезпечать випускнику школи можливість успішно самореалізуватися, формування громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору. Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту», низки законодавчих актів профільне навчання у старшій школі стає обов'язковим. Характерним для сучасного освітнього процесу є утвердження гуманістичної педагогіки, ідей демократії, національної свідомості, поширення навчального співробітництва в освітній галузі. Інтегрування сучасної освітньої системи в загальноєвропейський простір актуалізує пошук нових підходів у реалізації особистісно орієнтованої педагогіки, що передбачає створення умов для самореалізації кожної особистості, формування в учнів адекватних уявлень про майбутню професію, ґрунтовну допрофесійну підготовку в загальноосвітньому навчальному закладі. Нова парадигма освітнього процесу вимагає переходу на технологічний рівень. Вітчизняна наука і шкільна практика інтенсивно досліджують проблему технологізації освітнього процесу. Цій проблемі присвятили свої роботи вчені: В.І. Бондар, В.П. Гузеєв, О.М. Пехота, О.Я. Савченко, А.В. Фурман та інші. На нашу думку, якість профільного навчання зростатиме за умови систематичного впровадження інноваційних технологій навчання, від змін пріоритетів у діяльності вчителя. Від пояснювально-ілюстративних методів трансляції навчального матеріалу, від просвітительства учнів учитель повинен організувати навчально-пізнавальну діяльність учнів. К.Д. Ушинський підкреслював, що передається не сам досвід, не його зовнішня форма, а думка, ідея, яка виведена з досвіду.

Запропонована стаття ознайомить із досвідом роботи ХЗОШ № 104, зокрема вчителів української мови та літератури, із здібними й обдарованими учнями в однопрофільному навчальному закладі. Учителі української мови та літератури ХЗОШ № 104, забезпечуючи виконання Концепції профільного навчання учнів у школі, працюють

над реалізацією поставленої мети щодо створення оптимальних умов для впровадження цілісного системного підходу до роботи з обдарованими учнями в умовах однопрофільного напрямку навчання у 8-11 класах.

Основні завдання полягають у модернізації системи роботи з обдарованими учнями, у пошуку шляхів покращення результативності роботи, у виявленні різнобічних здібностей учнів, що сприяють самореалізації та саморозвитку, забезпеченні психолого-педагогічної підтримки роботи з обдарованими учнями. Пріоритетними напрямками роботи є: індивідуальна робота зі здібними учнями в однопрофільному навчальному закладі, зокрема напрям – філологічний, профіль – українська філологія, залучення вчителів до участі в проблемно-тематичних семінарах, вивчення ефективного педагогічного досвіду, моніторинг результативності роботи. Участь педагогів у засіданнях шкільного методичного об'єднання, педагогічної ради сприяє підвищенню рівня професійної компетентності.

У ХЗОШ № 104 розроблена модель роботи зі здібними та обдарованими учнями. Власна модель реалізується через тісну співпрацю адміністрації, педагогічного колективу, психологічної служби, ради навчального закладу, учнів. Щорічно оновлюється шкільний банк «Обдарованість», який формується переважно на основі результатів учнівських змагань, а також із урахуванням психодіагностичних досліджень.

Психологічний супровід роботи з обдарованими учнями полягає у використанні психодіагностичного інструментарію визначення видів обдарованості, зокрема матриці Равена, тестів Амтхауера, Торранса, Девіса, мотивацій навчання, у проведенні моніторингу особистісного розвитку обдарованих учнів (тест Айзенка), визначення рівня самооцінки за методикою Будасі. Управлінська складова організації допрофільного та профільного навчання реалізується через якісне планування, систему внутрішнього контролю. Щорічно плановому внутрішньому контролю підлягають питанням типу: впровадження тестових технологій на уроках української мови та літератури у 8-9 класах із поглибленим вивченням української мови та літератури, у 10-11 класах з профілю – українська філологія, навчально-методичне забезпечен-

ня допрофільної підготовки та профільного навчання, моніторинг результативності участі учнів у Всеукраїнських учнівських олімпіадах, МАН, турнірах. Систематичною стала організація індивідуальної роботи зі здібними учнями в позаурочний час.

З 2003 року в ХЗОШ № 104 впроваджується філологічний напрям – українська філологія, організовується допрофільна підготовка через поглиблене вивчення української мови та літератури для учнів 8-9 класів. Обов'язково враховується наступність між допрофільною підготовкою та профільним навчанням.

За позабюджетні кошти вчителі української мови та літератури передплачують фахові періодичні видання («Дивослово», «Українська мова і література», «Українська мова і література в сучасній школі») з метою ознайомлення із ефективним педагогічним досвідом, удосконалення власної методики проведення уроків, роботи в профільних класах. Творчі педагоги входять до складу динамічної групи, яка працює за темою «Організація роботи із здібними та обдарованим учнями». Вчителі української мови та літератури на уроках, спецкурсах, факультативах залучають учнів до виконання онлайн-тестів, роботи із різноманітними освітніми порталами, виконання тренувальних завдань зовнішнього незалежного оцінювання. Тісною залишається співпраця із філологічним факультетом ХНУ імені В.Н. Каразіна. У роботі зі здібними учнями використовуються матеріали підручників, навчальних посібників для студентів-філологів. На базі школи студенти-філологи проходять педагогічну практику, що дає можливість учням-старшокласникам спілкуватися зі студентами, докладно знайомитися зі специфікою ВУЗу, спеціалізацією «філологія», залучатися до дослідницької діяльності, отримувати консультації у науковців. Все це сприяє зростанню зацікавленості учнів українською філологією, і вони охоче створюють проекти, готують тематичні газети, беруть участь у конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН, у творчих конкурсах «Іду з дитинства до Тараса», присвяченого 200-річчю з Дня народження Т. Г. Шевченка, мовно-літературного конкурсу імені Т. Шевченка, Всеукраїнської українознавчої гри «Соняшник», конкурсу української мови «Грамотій».

Упродовж останніх років спостерігається стабільність у результативності роботи з української мови та літератури в умовах профільного навчання.

Учителі української мови та літератури, викладаючи профільні предмети у 8-9 та 10-11 класах, продумують методичне забезпечення уроків, залучають учнів до роботи за алгоритмом, що передбачає чіткий та легкий для розуміння опис вирішення будь-якого завдання, що використовується крок за кроком. Наприклад, алгоритм перевірки наголошеного звука в корені слова, який складається приблизно з п'яти кроків: «знайди орфограму», «переконайся, що орфограма знаходиться в корені», «добери перевірене слово», «напиши правильно». Алгоритми складаються на основі будь-якого складного орфографічного правила або художнього твору(образу). Про ефективність алгоритмових систем свідчить високий інтерес учнів до них, висока пізнавальна активність, розвиток чіткості мислення. Учителі-філологи переконані, що ефективність обраного акцентування під час вивчення теми уроку чи твору, тобто поставленої мети і добре усвідомлених завдань уроку як кінцевого результату, до якого прагне вчитель упродовж уроку чи системи уроків, на яких вивчається певна тема чи художній твір, сприяє формуванню в учнів ключових компетентностей.

Особливо важливого значення методичний аспект уроків набуває у класах допрофільної підготовки й профільного навчання. На уроках із профільних предметів повинна забезпечуватись інтенсивність спрямованості учнів на навчальну діяльність, учень на уроці – суб'єкт пізнавальної діяльності, яка виховує ініціативність, самостійність у засвоєнні знань, умінь і навичок у розвитку мислення, пам'яті, творчої уяви. Найефективнішими методами та прийомами стають: різні види мовного аналізу з елементами дослідження, побудова алгоритмів вирішення орфограмних і граматичних завдань, різні текстові вправи, робота із словниками, довідковою літературою, удосконалення написаного фразеологізмами, виконання тестів.

Ступінь активності учнів підвищується шляхом залучення їх до самостійної діяльності, написання диктантів, списування із завданням, граматичного розбору, орфографічного коментування, побудови схем, моделей, складання планів, написання творчих робіт, роботи з

електронними навчальними засобами, у мережі Інтернет, дистанційного навчання. Сучасні підручники з української мови та літератури для профільних класів допомагають в оволодінні рідною мовою, українською культурою. Текстовий матеріал до вправ насичений цікавою пізнавальною інформацією, теоретичний матеріал викладено в лінгвістичних довідках. Вивчення тем розпочинається конкретно спрогнозованими очікуваними результатами, до яких мають прагнути учні.

Отже, активність, самостійність у навчанні учнів допрофільних і профільних класів, продумане методичне забезпечення уроків сприяє підвищенню якості навчання у старшій профільній школі у загальноосвітньому навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Когут О.І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. – Тернопіль: Астон, 2005. – 204 с.
2. Концепція профільного навчання в старшій школі//Інформаційно-методичний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2013. – № 11-13. – С. 3-25.
3. Плющ М.Я., Тихоша В.І., Караман С.О., Караман О.В. Українська мова. Підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. Профільний рівень. – К.: Освіта, 2010. – 416 с.
4. Сікорський П. Концепція розвитку профільного навчання у загальноосвітніх школах України//Освіта. – 2003. № 39. – С.10-11.
5. Щербина В.І., Валкова О.В., Романенко О.В. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури. – Харків. – 2005. – 96 с.